

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2023

Klára Pukovcová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Česká travesti scéna – soubor rozhovorů

Publicistický rozhovor a jeho uplatnění na vzorku travesti/drag scény

Bakalářská práce

Autor práce: Klára Pukovcová

Studijní program: Komunikační studia

Vedoucí práce: doc. PhDr. Barbora Osvaldová

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 26. 4. 2023

Klára Pukovcová

Bibliografický záznam

PUKOVCOVÁ, Klára. Česká travesti scéna– soubor rozhovorů. Praha, 2023. 35 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Barbora Osvaldová

Rozsah práce: 57 726 znaků s mezerami

Abstrakt

Praktická bakalářská práce Česká travesti scéna– soubor rozhovorů dokumentuje českou drag a travesti subkulturu. Hlavním cílem teoretické části je představit publicistický rozhovor jakožto žurnalistický žánr, který je využit v praktické části, a transparentně popsat, jakým způsobem autorka při tvorbě rozhovorů postupovala. Závěr práce se zabývá samotným tématem práce, tudíž travesti a dragem jakožto druhem performativního umění, který je úzce spojen s výrazným líčením, kostýmy a queer kulturou.

Praktická část je tvořena pěticí publicistických rozhovorů, které zachycují zkušenosti českých drag a travesti umělců. V polostrukturovaných rozhovorech umělci hovoří o vlastních zkušenostech nebo výzvách, kterým čelí. Zmiňují například dopad americké realitní talentové show RuPaul's Drag Race, která drag pomohla celosvětově zviditelnit, předsudky veřejnosti, nebo finanční ohodnocení.

Cílem bakalářské práce je vytvoření série rozhovorů, která čtenáři tuto komunitu představí a přiblíží. Práce navíc popisuje historii, současnost a nastiňuje budoucnost české travesti/drag scény.

Abstract

Practical bachelor thesis Česká travesti scéna– soubor rozhovorů documents the Czech drag and travesti subculture. The main aim of the theoretical part is to introduce an interview as a journalistic genre, which is used in the practical part, and to transparently describe how the author proceeded in creating the interviews. The end of the thesis deals with the topic itself, namely travesti and drag as a kind of performance art that is closely related to expressive make-up, costumes and queer culture.

The practical part consists of five journalistic interviews that capture the experiences of Czech drag and travesti artists. In semi-structured interviews, the artists talk about their own experiences or the challenges they face. They mention, for example, the impact of the American reality talent show RuPaul's Drag Race, which helped make drag globally visible, public prejudice, or financial valuation.

The goal of the bachelor thesis is to create a series of interviews that will introduce this community to the reader. Additionally, the thesis describes the history, present and outlines the future of the Czech travesti/drag scene.

Klíčová slova

Interview, série rozhovorů, travesti, drag, česká travesti scéna, česká drag scéna

Keywords

Interview, series of interviews, travesti, drag, Czech travesti scene, Czech drag scene

Title/název práce

Czech drag scene – a series of interviews

Poděkování

Ráda bych poděkovala všem respondentům, kteří byli ochotni se se mnou sejít a podělit se o své zkušenosti. Dále děkuji vedoucí práce, docentce Osvaldové, za cenné rady a rychlé odpovědi, Kláře Španělové za asistenci při grafickém zpracování praktického výstupu a rodině za podporu.

Obsah

ÚVOD	2
ROZHOVOR	3
ŽURNALISTICKÝ ŽÁNŘ.....	3
FORMY ROZHOVORU.....	4
FÁZE ROZHOVORU.....	5
<i>Výběr téma a respondentů</i>	5
<i>Příprava</i>	5
<i>Vedení</i>	6
<i>Editace</i>	8
AUTORIZACE.....	8
STRUČNÁ HISTORIE ROZHOVORU.....	9
<i>České prostředí</i>	10
ROZHOVOR DNES.....	10
ETIKA.....	10
METODOLOGIE	12
VÝBĚR RESPONDENTŮ.....	12
PŘÍPRAVA A VEDENÍ.....	13
ETIKA.....	13
EDITACE.....	14
TRAVESTI A DRAG	14
VYMEZENÍ POJMŮ.....	14
STRUČNÁ HISTORIE.....	16
ČESKÉ PROSTŘEDÍ.....	18
ZÁVĚR	20
SUMMARY	21
ZDROJE	23
POUŽITÁ LITERATURA.....	23
ELEKTRONICKÉ ZDROJE.....	24
SEZNAM PŘÍLOH	28

Úvod

Praktická bakalářská práce se díky sérii publicistických rozhovorů s českými travesti a drag umělci snaží tuto queer subkulturu více přiblížit. Práce si bere za cíl popsat historii a současnost české travesti/drag scény, nastínit její budoucnost a zachytit, jakým výzvám umělci čelí.

Můj zájem o tento druh performativního umění začal před lety, kdy jsem narazila na americkou realitní show RuPaul's Drag Race, která drag zpopularizovala. Posléze jsem zjistila, že i u nás aktivně působí drag a travesti umělci. Jejich mediální obraz je ale omezený a až na výjimky¹ českým drag a travesti umělcům není věnován prostor. I po důkladné mediální rešerši tématu mi tak zůstaly otázky, na které jsem nikde nenašla odpovědi. Proto jsem se rozhodla téma zpracovat sama a díky delším publicistickým rozhovorům nahlédnout do hloubky českého dragu a dalším zájemcům nabídnout pohled českých performerů. Věřím, že téma je zajímavé i pro čtenáře, kteří doposud o dragu neslyšeli.

Jedna z nejčastějších otázek, která doprovází českou drag scénu už od jejího vzniku je, jaký je rozdíl mezi dragem a travesti. Protože travesti je ve významu performativního umění fenomén pouze střední Evropy, není této problematice věnovaná dostatečná pozornost, aby vznikl dostatek odborných publikací, které by rozdíl mezi travesti a dragem jednou a pro vždy vymezily. To potvrzuje i rozdílné chápání pojmů mezi samotnými drag a travesti umělci. Někteří travesti umělci nerozumí, proč začali jejich mladší kolegové tento anglický výraz používat, jiní považují drag za zastřešující pojem. Často se ale objevuje názor, že se při travesti jedná o imitaci již existující zpěvačky, zatímco do dragu dává performer více sebe a vytváří si jakési alter ego. I tomuto tématu se v bakalářské práci věnuji.

Osobně travesti a drag chápu jako dva tábory, které dohromady tvoří v Česku jednu scénu. Jak ji ale nazvat? Možná jen travesti, možná jen drag. V obou případech ale hrozí, že se někdo proti názvu bude vymezovat.

Metodu publicistického rozhovoru jsem zvolila proto, že se jedná o kontaktní způsob, kterým lze dle mého názoru nejlépe porozumět zpracovávanému tématu. Novinář se díky rozhovoru seznámí s názory a postoji svých respondentů, přesně vystihne prostředí, ve kterém se pohybují, zachytí jejich citění nebo životní cíle.

Práce se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části jako první popíšu publicistický rozhovor jakožto žurnalistický žánr, se kterým pracuji v praktické části. Poté představím zvolenou metodologii, která zahrnuje způsob, jakým jsem při tvorbě rozhovorů postupovala. Nakonec popíšu historii a současnost travesti a dragu se zaměřením na české prostředí. Ačkoli interview v práci není použito jako výzkumná metoda, získané informace v závěru práce shrnu a odpovím na stanovené výzkumné otázky.

---

¹ Kulturní čtrnáctideník A2 například věnoval v roce 2021 jedno číslo dragu. To obsahovalo dva rozhovory s českými drag queens a další publicistické texty o dragu.

Rozhovor

Každodenní život nás nutí k neustálým rozhovorům. Rozhovor je obecně komunikační prostředek, díky němuž lidé zvládají všelijaké výzvy nebo problémy. Ze sociologického hlediska lze podle Vybírala rozhovor definovat jako rozmluvu dvou či více lidí na jedno či více témat².

Rozhovor má nejrůznější podoby. Může se jednat o rozmluvu, interview, dialog, konverzaci, debatu, diskusi, rozpravu, pohovor, popovídání, hádání, pření, výslech nebo obhajobu. Z pohledu sociální psychologie ho lze v některých případech chápat jako kompetitivní setkání, kde mezi sebou hovořící soupeří. Jindy se rozhovor naopak jeví jako spolupráce a účastníci navzájem doplňují. Podle Křivohlavého se účastníci rozhovoru dostávají do rolí hovořícího a naslouchajícího. Sociální komunikace obdobně hovoří o roli tazajícího se a odpovídajícího.³

V této kapitole definuji rozhovor jakožto žurnalistický žánr – interview – a to na základě nastudované literatury a poznatků, které jsem nabyla při tvorbě této praktické bakalářské práce. Definice a doporučení zkušených novinářů tak doplním o zkušenosti z vlastní praxe a nabídnu možná i nový úhel pohledu.

Žurnalistický žánr

Vzhledem k povaze práce se zaměřuji na interview jakožto na žurnalistický žánr, ve kterém se střetává tazatel a odpovídající, žurnalista a respondent.

Samotné slovo interview, které anglicky znamená schůzku nebo rozhovor, má kořeny ve francouzském enterovir⁴. V novinářské praxi se interview běžně říká rozhovor. Ačkoli se jedná o zobecnění, pracovali s ním autoři publikací, z kterých jsem vycházela, tudíž bude i v této práci význam slov chápán totožně.

Interview je podle Osvaldové svým způsobem stylizovaný dialog, cílená výměna otázek a odpovědí, přičemž novinář je něco jako médium, překladatel a převádějící z jazyka zpovídáního do jazyka, jemuž rozumí recipienti.⁵

Je třeba odlišovat rozhovor zpravodajský a publicistický. „Zpravodajský rozhovor je v podstatě zpráva ve formě dialogu, který vede žurnalista s člověkem, jenž je relevantním zdrojem ke konkrétnímu zpravodajskému tématu,“ píše Čuřík.⁶

---

² VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-291-2. s. 96

³ KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak si navzájem lépe porozumíme: kapitoly z psychologie sociální komunikace*. Praha: Svoboda, 1988. Členská knihovna (Svoboda). s. 147-148

⁴ HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5. s. 115

⁵ OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6. s. 5

⁶ ČUŘÍK, Jaroslav. *Zpravodajské žánry v tištěných a online médiích*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7589-4. s. 97

Publicistické texty obecně vyjadřují postoj, stanovisko a názor autora, popřípadě redakce nebo vydavatele. Cílem publicistického rozhovoru je podle Tušera posouzení důležitého jevu, jeho analýza a zaujetí stanoviska.⁷

Publicistický rozhovor se tedy nespokojí jen se záznamem získaných informací, ale třídí je, zpracovává a klade důraz na jejich estetickou funkci. Mnohdy ho mimo jiné oživuje autentická forma projevu. Respondenti této práce ve velké míře užívali české nářečí a anglicismy. Některým čtenářům tato hovorová psaná forma projevu může znepríjemňovat čtenářský zážitek, jedná se ale o autentický projev, který přispívá k dotvoření portrétu zpovídané osoby.

Formy rozhovoru

Rozhovor lze vést třemi základními formami, a to sice formou dialogu, formou rozpravy, nebo formou monologu.

- Forma dialogu se zakládá na získávání informací na základě otázek a odpovědí.
- Forma rozpravy staví komunikační partnery na stejnou úroveň. Jde o rozhovor dvou rovnocenných partnerů, o umění konverzace. Je to forma podobná běžné komunikaci.
- Forma monologu dává prostor respondentovi. Ve výsledné podobě interview jsou otázky novináře vypuštěny. Mají pouze usměrňovací charakter.⁸

V praktické části jsem vedla rozhovor tou nejběžnější formou, dialogem. Interview může autor také provést osobně nebo na dálku. Lze využít e-mail nebo některý z online komunikačních programů. Tyto formy rozhovorů se ve velké míře využívaly v době pandemie koronaviru a díky jejich jednoduchému uživatelskému prostředí se využívají i nadále.

Rozhovor dělaný na dálku je ale podle Osvaldové nejméně živý. Autor v případě e-mailové korespondence nemá prostor na odpovědi bezprostředně reagovat. Pro zpovídaného se může naopak jednat o výhodu, protože si odpovědi důkladně rozmyslí a eliminuje případné chyby.⁹ Osobní rozhovor naopak může pomoci překonat některé kritické momenty. U telefonického rozhovoru například hrozí, že by interviewovaný hovor položil a tím interview ukončil.¹⁰

Domnívám se, že pro rozsáhlé publicistické rozhovory je vhodný osobní kontakt. Bezprostřední přítomnost novináře může pomoci prolomit ledy a mít na tázaného pozitivní psychologický vliv. Tušer také uvádí, že rozhovor vedený na dálku nikdy nemá takovou kvalitu jako osobní rozhovor, kde otázky a odpovědi často vznikají spontánně¹¹.

Kromě individuálních rozhovorů lze vést rozhovor i ve skupině. V mém případě se jednalo o rozhovor s travesti skupinou *Screamers*, která má dohromady pět členů.

⁷ TUŠER, Andrej. *Ako sa robia noviny*. Bratislava: SOFA, 1999. ISBN 80-85752-66-2. s. 143 a 148

⁸ VELAS, Štefan. *Teória a prax novinárskych žánrov*. 2. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 2000. ISBN 80-223-1493-5. s. 23

⁹ OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ, ref. 5, s. 6

¹⁰ MALLETTE, Malcolm F. *Příručka pro novináře střední a východní Evropy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994. ISBN 80-7106-045-3. s. 15

¹¹ TUŠER, ref. 7, s. 149

V tomto případě kromě hlavní interakce mezi tazatelem a odpovídajícím vznikají ještě interakce vedlejší, mezi jednotlivými respondenty. Skupinový rozhovor proto klade na techniku interview více nároků.¹²

Fáze rozhovoru

Výběr téma a respondentů

První krok, který čeká novináře, který se rozhodně udělat rozhovor, je výběr respondenta a tématu. Někdy mu je přidělí vedení redakce, šéfredaktor nebo editor, jindy musí hledat sám. Respondentem může být významná osobnost nebo osoba, která v povědomí veřejnosti známa není, ale v daném okamžiku něco společensky významného dokázala, nebo má k významným problémům co říct.¹³

Zatímco u zpravodajství je výběr respondentů podřízen z velké míry aktuálnímu dění, publicistické interview vyžaduje především originalitu. Klevisová uvádí, že v dobrém publicistickém rozhovoru by měl být přiblížen zajímavý člověk nejlépe z nového úhlu¹⁴.

Ačkoliv se nabízelo s drag performery hovořit i o jiných tématech než o jejich práci/koníčku, například osobní filozofii nebo politických postojích¹⁵, jako téma jsem stanovila drag a travesti. Myslím, že vzhledem k poměrně malému povědomí o drag performerech je jejich představení nejlepší možnou variantou. Následně jsem pro sérii rozhovorů hledala vhodné respondenty, kteří by mi popsali různé aspekty své práce.¹⁶

Příprava

Pro vydařené interview je nezbytná důsledná příprava, která zahrnuje rešerši. Jedná se podle mého o jednu z vůbec nejdůležitějších fází rozhovoru. Novinář by se kromě samotného respondenta měl zajímat i o téma a prostředí, ve kterém se dotyčný pohybuje.

Sedorkin uvádí, že rešerše je mimo jiné důležitá proto, že díky ní novinář působí důvěryhodně, při těžkých otázkách mu dodává odvalu a pomáhá mu pochopit danou problematiku. Zároveň díky ní nebudou opakovány otázky, na které už se někdo jiný ptal. Rešerše také slouží k ověření pravdivosti informací, ať už se jedná o jména nebo čísla.¹⁷

V digitální době je nejlepším pomocníkem při vyhledávání informací internet. Lze rovněž využít knihovny či archivy. Před zavedením internetu novináři museli osobně navštívit archiv

---

¹² ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. Praha: Novinář, 1973. Knihovnička Novináře. s. 88

¹³ Tamtéž. s. 23

¹⁴ OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ, ref. 5, s. 55

¹⁵ Jeden z respondentů Rudy Tauscher byl například hostem podcastu Radia Wave Brambora s vejcem, kde hovořil o křížalách nebo horoskopech

¹⁶ Viz kapitola Metodologie

¹⁷ SEDORKIN, Gail a FORBES Amy. *Interviewing: A Guide for Journalists and Professional Writers*. Routledge. 2023. ISBN 978-1-003-22439-6. s. 17-19

novin a pátrat ve složkách výstřižků. Když chtěl dotyčný pořádit rozhovor s někým, na koho složka s výstřižky nebyla, musel informace sehnat jinými způsoby.¹⁸

Pro účely práce jsem provedla mediální rešerši dragu a travesti. Dále jsem se zaměřila na konkrétního umělce a zmapovala jsem jeho sociální síť. Také jsem dohledala jiné bakalářské a diplomové práce, kde témata dragu či travesti figurovaly. Řekla bych, že jsem před rozhovorem o respondentovi věděla možná víc než on sám. Také jsem tušila, jak mi na otázky odpoví, a přemýšlela jsem, zda má cenu se na ně tedy ptát a zda mám pokládat otázky, které jsou pro pochopení problematiky nezbytné, ale už zazněly v jiných rozhovorech. V této rovině vidím poctivou rešerši svým způsobem jako omezující.

Jak ale uvádí Blaine: „*Rozhovor není o vás a o tom, co víte, ale o tom naučit se něco od svého respondenta*“. To podle něj platí i v případě, kdy o problematice ví novinář možná víc než jeho respondenti, protože žurnalista v rozhovoru chce zahrnout jejich pohled a zkušenosti.¹⁹

Před rozhovorem by měl novinář podle Velase dotazovaného seznámit s tématem, obsahem a cílem rozhovoru. Již při oslovování žurnalista uplatňuje schopnost navazovat kontakt. Je na místě se také chovat mile, protože může nastat chvíle, kdy respondenta bude potřeba znovu kontaktovat.²⁰

Předchozí domluva je vhodná i v případě, kdy by rozhovor měla doprovázet fotografie. V médiích se často u rozhovorů objevují fotografie „z archivu respondenta“. Ty jsou podle mého názoru cenné, pokud se jedná o archivní snímky nebo o jinak vzácné fotografie. Fotografie pořízená během rozhovoru, či v domluvený termín, dodává rozhovoru autentičnost. S tímto tvrzením se shoduje Velas, který uvádí, že autentická fotografie pomáhá ilustrovat portrét člověka. V nejlepším případě by podle něj měla být pořízená přímo během rozhovoru²¹.

Vedení

Novinář by měl přijít na interview slušně oblečený a včas. Rozhovor je pro navození uvolněné atmosféry nejvhodnější začít *small talkem*, tedy nezávaznou konverzací na téma, které je respondentovi blízké. Také se klade důraz na první otázku, která slouží jako pomyslný *ice breaker*.

Podle Šídla by novinář měl mít předem sepsané základní otázky, kterých by nemělo být ale mnoho. Základem rozhovoru je totiž naslouchat a reagovat, a ne předčítat předpřipravené otázky. Ondřej Neff zase doporučuje si určit tematické okruhy.²²

---

¹⁸ OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ, ref. 5, s. 56

¹⁹ BLAINE, Mark. *The digital reporter's notebook*. Routledge. 2014. ISBN: 978-0-415-89861-4, kapitola 17

²⁰ VELAS, Štefan, ref. 8, s. 23

²¹ Tamtéž s. 24

²² OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ, ref. 5, s. 43, s. 63

V rámci práce jsem si připravila okruhy i samotné otázky. Byla jsem však předem srozuměna s tím, že výsledná podoba rozhovoru může vypadat jinak. Předem stanovená struktura slouží spíše jako odrazový můstek. Mallette uvádí, že již první odpovědi mohou novináři naznačit, aby vedl rozhovor jiným směrem, než před začátkem zamýšlel. Také by autor při vedení rozhovoru měl dbát na to, aby se zpovídaný nerozpovídal o nepodstatných věcech. Když se tak stane, měl by jej pomocí otázek vrátit zpět k tématu.²³

Důležitým bodem je i důvěra. Respondent by měl novináři při rozhovoru důvěřovat. Právě interpersonální důvěra je nezbytným předpokladem pro vztah mezi novinářem a jeho zdrojem informací. Ambicí by podle Klevisové mělo být, aby se zpovídaný novináři otevřel více než kdykoli předtím. To neudělá, pokud z první otázky pozná, že novináři nestál za přípravu²⁴. Autoři publikací, z kterých jsem vycházela, se shodují, že se těžké otázky kladou spíše ke konci, aby se jimi rozhovor nezatěžoval a respondent se nevyplašil.

Další faktor, který determinuje kvalitu interview, je místo vzniku. Odlišný charakter má respondentova pracovna, byt nebo například kavárna. Pokud se jedná o čistě pracovní záležitost, je vhodnější využít pracovní prostředí. Jde-li o portrét či osobní problematiku, prostředí domácí. Prostředí přispívá podobně jako fotografie k dokreslení portrétu člověka. Ne vždy však lze z technických či osobních důvodů zvolit adekvátní místo. Zpovídaný například nemusí chtít novináře pustit k sobě do bytu, protože si pečlivě střeží své soukromí.²⁵

Považuji za důležité dát respondentovi na výběr, kde chce interview uskutečnit. Až na rozhovor se skupinou Screemers, který probíhal v zákulisí po jejich vystoupení, mnou dotazovaní performeři preferovali kavárny. Většinou jsem dorazila půl hodiny předem, abych vybrala tiché místo, kde bude potřebná míra soukromí.

Je důležité, aby novinář věděl, jak dlouhé interview má vytvořit. Zároveň není reálné vytvořit rozhovor, který jde svými tématy do hloubky, pokud si respondent na novináře nenajde dostatek času. Rozhovory této práce se pohybují okolo 10 tisíc znaků. Neff uvádí, že se v praxi obvykle nevyskytují rozhovory nad 8 000 znaků. Při takto dlouhém rozhovoru podle něj novinář musí odkrývat několik rovin, aby udržel tempo a strukturu.²⁶ Osobně jsem se rozhovorům rozhodla přidělit jednotlivá podtémata, která svou zajímavostí kompenzují delší rozsah.

Pro záznam interview je nejčastěji využívaným nástrojem diktafon, který novináři pomáhá citovat přesně. Záznam je také výhodou, pokud se jedná o rozhovor odborný nebo problematický. Využít lze ale i psaný záznam a odpovědi již při zápisu stylizovat, tedy nepřepisovat každé jedno slovo. Šídlo doporučuje diktafony vždy nosit dva pro případ, že by jeden vypověděl službu.²⁷ Využití diktafonu ale může být rušivé. Především, když novinář má

²³ MALLETT, Malcolm F, ref. 10, s. 15,16

²⁴ OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ, ref. 5. s. 56

²⁵ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN, ref. 12, s. 79

²⁶ OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ, ref. 5, s. 42

²⁷ Tamtéž s. 42, 65

jenom jeden a v průběhu rozhovoru kontroluje, zda stále nahrává. Respondent tak může mít pocit, že novinář kontroluje čas nebo nedává pozor. Digitální doba přinesla i automatický přepis audia. Ten může novináři zejména v případě dlouhých rozhovorů práci znatelně ulehčit.

Edítace

Po úspěšném přepsání materiálu následuje editace. Při zpracování lze výroky, které k sobě patří a zazněly v různých momentech, přesouvat a spojovat. Zároveň lze také spojovat více odpovědí v jednu nebo je rozdělovat další otázkou. Neobratné formulace může novinář nahradit přesnějšími. Z výsledného textu nesmí být cítit obdiv, neznalost, nepřipravenost nebo nadřazenost.²⁸

Výsledná podoba rozhovoru závisí na samotném novináři, který do něj vkládá část sebe. Ta samá osoba se tedy v různých rozhovorech může jevit odlišně. Podle Osvaldové by si zpovídaný po přečtení dobrého rozhovoru měl pomyslet: „*Není to přesně, co jsem řekl, ale je to přesně, co jsem chtěl říci.*“²⁹

Autorizace

Autorizací se rozumí odsouhlasení upravené verze rozhovoru zpovídanou osobou. Dotazovaný ji uskutečňuje, aby si byl jistý, že tazatel nezkreslil obsah jeho sdělení, nebo aby mohl zkontrolovat, zda nechtěně neprozradil nějakou skutečnost, jejíž zveřejnění je nežádoucí.³⁰ Uplatňuje se taktéž kvůli krácení a editaci rozhovorů, kde mohou důležité výroky vypadnout. Nejedná se ale o povinnost zakotvenou v zákoně. Jednotliví autoři a média se k této praktice tedy staví odlišně.

V případě politických rozhovorů například Šídlo uvádí: „*Autorizace je nesmyslný zvyk, který umožňuje politikům plkat, co se jim zachce a pak to po sobě zbaběle gumovat.*“ Dodává však, že pro to, aby si novinář mohl dovolit autorizaci odmítnout, musí být schopen zaručit férové zacházení. Respondenta má totiž zcela ve svých rukou.³¹

Domnívám se, že u publicistického rozhovoru není důvod autorizaci odmítat. Stejný postoj prezentuje i Klevisová, která dodala, že „*nikde není řečeno, že autorizovaný text, který vám zpovídaný poslal, musí přijít do novin doslova. Můžete spolu dál diskutovat o zásadách.*“ Podle ní se tak do textu mohou vrátit cenné výroky, kterých se dotazovaných třeba zaleknul.³²

V Severní Americe se k autorizaci přistupuje odlišně. Ten, kdo s novinářem mluví, si je vědom toho, že mluví se zástupcem média, a předpokládá, že jeho vyjádření bude otištěno. Když dotyčný něco zveřejnit nechce, buď to neřekne, nebo upozorní, že se jedná o informaci *off the record* (mimo záznam), nebo *for the background*, kdy novinář nemůže tázaného

²⁸ ČUŘÍK, Jaroslav, ref. 6, s. 98

²⁹ OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ, ref. 5, s. 7

³⁰ ČUŘÍK, Jaroslav. *Nové trendy v médiích*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5825-5. s. 193-194

³¹ OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ, ref. 5, s. 65-66

³² Tamtéž s. 59

citovat, ale může informaci použít, jako by ji věděl on sám. Pokud by novinář dohodnutá pravidla porušil, případ by pravděpodobně skončil u soudu.³³

Stručná historie rozhovoru

Kořeny interview sahají díky využití formy dialogu v písemnictví až do antiky. Protože dialog lépe vyjadřoval komplikovanost mezilidských vztahů a poměr jedince ke světu, začal postupně nahrazovat formu monologu. Dialog využíval již Homér v básních Ilias a Odyssea. Za kořeny a pravděpodobné počátky interview lze považovat Sokratovy rozhovory o běžných zkušenostech denního života. Dialog používal i jeho žák Platón, který formu zdokonalil.³⁴

Interview se podle mediálního vědce Nilse Gunnara Nilssona zrodilo v USA z reportáže. Využívaly jej bulvární noviny, kterým se říkalo penny press, později také yellow press. První otištěný rozhovor vedl roku 1835 policejní reportér James Gordan Bennett, zakladatel bulvárního New York Herald, s obžalovaným. Začínal jím reportáž a využil ho, aby se k dotyčnému více přiblížil a text oživil. Za skutečný zrod interview jakožto žánru je považován až rok následující, kdy se Bennett metodou policejního výslechu cíleně tázal svědkyně newyorské vraždy Rosiny Townsedové.³⁵

První rozhovor s politikem zveřejnil v roce 1864 po atentátu na prezidenta Abrahama Lincolna senátní reportér Joseph Burbridge McCullaghs z New York Associated Press. Vedl ho s nastupujícím prezidentem Andrewem Johnsonem, který byl jeho známým. Reportér pokládal prezidentovi otázky jako sobě rovnému a ten mu bez přípravy odpovídal.³⁶

Odezva na nový žurnalistický žánr, který využíval převážně bulvár, byla spíše negativní. „*Interview, tak jak jsou nyní vedeny, jsou obyčejně směsicí hloupostí nějakého bídného politika s nesmyslnými otázkami šmiráckého reportéra,*“ psal v roce 1869 newyorský deník Nation.³⁷

Skeptičtí byli i britští novináři, kteří nový žánr uvítali slovy: „*Jistá část newyorských novin vystavuje novinářství jako povolání úsměškům a pohrdání tím, že zavádějí ten nový druh podlézání a patolízalství, kterému říkají interview.*“³⁸ I přesto se žánr v Anglii využíval a zanedlouho se rozšířil i do zbytku Evropy, kde jím proslul pařížský korespondent londýnských Times, monsieur de Blowitz (Adolf Opper). Za nejvýznamnější se považuje jeho rozhovor s německým kancléřem Bismarckem z roku 1878.³⁹

Amerika po druhé světové válce začala s rozhovory politickými. Vydavatel časopisu U. S. News and World Report, David Lawrence, publikoval interview s význačnou osobností jednou za týden. V padesátých letech také začínal svou kariéru oblíbený americký moderátor Larry King. V Evropě s rozhovory vedenými podle amerického stylu jako první začali

³³ HVÍŽDALA, Karel. *Mardata: vzpoury v žurnalistice : dějiny rozhovoru a další texty o médiích 2006-2011*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-851-7. s. 75

³⁴ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN, ref. 12, s. 13

³⁵ HVÍŽDALA, Karel, ref. 33, s. 13, 14

³⁶ Tamtéž s. 14, 15

³⁷ Tamtéž s. 16

³⁸ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN, ref. 12, s. 18

³⁹ OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ. ref. 5, s. 12

Angličané. Zanedlouho se moderní rozhovor dostal i do německého časopisu Der Spiegel. V 70. letech se objevil nový typ rozhovoru, rozhovor vyhraněný, při kterém spolu soupeřili dvě silné osobnosti. Za vynálezce tohoto typu interview je považovaná Italka Oriana Fallaciová.⁴⁰

České prostředí

Ve snaze zvýšit lidovou vzdělanost tiskl již koncem 18. století rozhovory v novinách Václav Matěj Kramerius. Rozhovor většinou vedli sousedé se vzdělaným učitelem nebo farářem.⁴¹ S rozvojem tisku se interview rozšířilo po první světové válce. K popularitě mu dopomohl rozhlas, který začal v Československu vysílat v roce 1923. Významným sportovním rozhlasovým reportérem byl Josef Laufer, redaktor Prage Presse. Nejznámějšími politickými rozhovory z meziválečné doby jsou Hovory s T. G. Masarykem od Karla Čapka.⁴²

Po druhé světové válce zaznamenalo interview rozmach a Evropa dohnala v jeho využití anglicky mluvící země. V Československu se ale po únorovém komunistickém převratu roku 1948 stal rozhovor propagandistickým nástrojem. Nejvýraznější rozhovory, podobně jako za první republiky, byly zveřejňovány v kulturních časopisech, například v Literárních novinách. Rozhovory tiskly také časopisy Reportér, Host do domu, Tvář nebo Plamen. Po roce 1969 se svobodný rozhovor přesunul do samizdatového tisku, nebo do toho exilového.⁴³

Rozhovor dnes

V současnosti se rozhovor stal součástí novinářské kultury a běžnou redakční praxí. Odvážím se tvrdit, že po zprávě zabírá druhé místo v nejhojněji využívaných žurnalistických žánrech. Můžeme se s ním setkat v tisku, v rozhlase, v audiovizuálním prostředí či v tom onlinovém.

Často rozhovory vycházejí také v knižní podobě. Mohou posloužit i jako biografie. Příkladem takového textu jsou například Rozhovory s Janem Werichem. Další významnou knihou je Dálkový výslech, kde Karel Hvížďala hovoří s Václavem Havlem. Tato práce se nejvíce podobá a částečně inspiruje knihou rozhovorů novináře Deníku N Filipa Titlbacha, který v titulu Byli jsme tu vždycky zpovídá představitele české LGBT+ scény. Jeden z rozhovorů je zaměřený také na drag. Mezi respondenty Titlbach zařadil Miss Petty alias Davida Daniela, se kterým ve své práci také hovořím.

Etika

Od novinářů společnost očekává vysokou míru profesionality a morální integritu. A to i při vedení rozhovoru. Obecně by žurnalisté neměli používat takové metody, které vrhají stín na žurnalistiku jakožto profesi, jejíž hodnocení v České republice stále klesá. Pro ilustraci v roce 2004 zabírala profese novináře v žebříčku prestiže povolání podle údajů Centra pro výzkum

---

⁴⁰ Tamtéž s. 13–20

⁴¹ Tamtéž s. 12

⁴² HVÍŽĎALA, Karel, ref. 33, s. 53

⁴³ OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ. ref. 5, s. 33, 34

veřejného mínění dvanácté místo. Do roku 2019 se ale o deset pozic propadla na místo dvaadvacáté zaostávající těsně za profesí prodavače.⁴⁴

Aby svoboda slova nenarušovala odpovědnost, kterou má novinář vůči společnosti, se žurnalistika reguluje. Regulace se dělí na externí a interní (samoregulaci). Zatímco externí vychází z norem státu, směrnic EU nebo judikatury, tu interní definuje sama profese. Mezi nejčastější formy samoregulace se řadí etické kodexy, tiskové rady, redakční a tiskoví ombudsmeni nebo systém průběžného profesního vzdělávání.⁴⁵

Většina českých médií nějakým způsobem své jednání usměrňuje prostřednictvím etických kodexů. Tyto dokumenty vytvářejí různé mediální organizace a profesní svazy nebo přímo daná média. Mezi nejstarší etické kodexy v Česku patří Kodex České televize z roku 1995, Kodex Syndikátu novinářů z roku 1998, či Kodex časopisu Týden z toho samého roku.⁴⁶

Kodex Syndikátu novinářů je pro členy syndikátu závaznou normou a k dobrovolnému dodržování vyzývá všechny české a moravské novináře bez ohledu na jejich členství v syndikátu.⁴⁷

Co se týče etiky rozhovoru, riziko představují inscenované PR rozhovory, které se od devadesátých let objevují převážně v lifestyleových magazínech určených ženám. Podle Hvíždaly se jedná o zneužití jména žánru.⁴⁸

Sedorkin v kontextu etiky rozhovorů zmiňuje i tzv. žurnalistiku šekové knížky⁴⁹. Moravec vysvětluje, že se jedná o situace, v nichž novináři či redakce uplácejí informační zdroje s cílem získat exkluzivní materiál. Tyto praktiky se vztahují i na exkluzivní rozhovory. Peníze jsou totiž často jedinou motivací, aby zdroj rozhovor poskytl.⁵⁰ Samostatnou kapitolou je rozhovor publikovaný v bulvárním tisku. Ten mnohdy bývá zkreslený, vymyšlený, nebo dokonce ukradnutý z jiných médií.⁵¹

---

⁴⁴ CVVM. *Prestiž povolání – červen 2019*. [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4986/f9/eu190724.pdf

⁴⁵ MORAVEC, Václav. *Proměny novinářské etiky*. Praha: Academia, 2020. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-3111-2. s. 230 s. 299

⁴⁶ Tamtéž s. 339

⁴⁷ SYNDIKÁT NOVINÁŘŮ ČESKÉ REPUBLIKY, *Etický kodex novináře*. [online]. (25. 11. 1999) [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://www.syndikat-novinaru.cz/o-nas/etika/eticky-kodex/>

⁴⁸ HVÍŽDALA, Karel, ref. 33, s. 76

⁴⁹ SEDORKIN, Gail a FORBES Amy, ref. 17, s. 150

⁵⁰ MORAVEC, Václav, ref. 45, s. 230

⁵¹ OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ, ref. 5, s. 7

Metodologie

V této kapitole popíšu, jakým způsobem jsem postupovala při tvorbě publicistických rozhovorů. Podobně, jak popisuje odborná literatura, kterou jsem předem nastudovala, jsem začala výběrem téma a respondentů. Samotné téma jsem si stanovila již předem. Cílem bylo, aby rozhovory tematicky reprezentovaly českou drag a travesti scénu, aby čtenáři přiblížily, co je drag, kdo ho provozuje, jakou má historii a celkově, jak česká drag/travesti scéna funguje.

Zvolila jsem následující výzkumné otázky:

VO1: Vnímají čeští drag/travesti umělci rozdíl mezi pojmy drag a travesti?

VO2: Jakým výzvám čeští drag/travesti umělci čelí?

VO3: Jaká je minulost, současná situace a budoucnost české travesti/drag scény?

Zajímalo mě také, zda pomocí publicistických rozhovorů lze tuto scénu dostatečně popsat.

Z výzkumného hlediska Sedláková rozděluje rozhovory podle míry standardizace a strukturace na standardizovaný rozhovor, strukturovaný rozhovor, polostrukturovaný rozhovor a hloubkový rozhovor. Metodě, kterou jsem při tvorbě rozhovorů nakonec⁵² využila, nejlépe odpovídá polostrukturovaný rozhovor. Při takovém rozhovoru si tazatel připraví soubor otázek, v průběhu rozhovoru ho ale podle aktuálního uvážení doplňuje a upravuje.⁵³

Výběr respondentů

Jednotlivé umělce jsem vybírala podle vlastního uvážení se záměrem, aby zvolený vzorek co nejlépe reprezentoval českou drag/travesti scénu. Cílem bylo, aby jednotlivé rozhovory tvořily celek a zároveň dávaly smysl i samy o sobě. Věděla jsem, že rozhovory musí obsahovat travesti umělce, kteří popíší zlatou éru travesti v devadesátých letech. Dále umělce, kteří působí ve skupině, umělce, kteří působí i mimo Prahu. Kvůli rozmanitosti pro mě bylo důležité začlenit aspoň jednoho drag kinga a někoho, kdo drag kombinuje s jinými prvky a žánry.

Pracovala jsem také s respondenty, kteří se dragu věnují dlouhodobě (ve finále všichni respondenti provozují drag nejméně čtyři roky), protože jen díky praxi mohou podle mého názoru scénu lépe popsat. Také jsem oslovila spíše známější umělce, protože jejich popularita může vyvolat zájem u případných čtenářů.

Nakonec jsem kontaktovala Petra Vostárka (Chi Chi Tornado), Davida Daniela (Miss Petty), Vinnyho Sekyru (Melancholia Blackbile), Jana Bartošku, Lukáše Vyvlečku, Serhiye Fedyshyna, Lukáše Záblockého a Kristiána Vilíma (skupina Screamers) a Rudyho Tauschera (Rudy Daddy). Všichni oslovení s rozhovorem souhlasili.

---

⁵² Původně jsem chtěla využít hloubkový rozhovor

⁵³ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9. s. 210-211

Příprava a vedení

Umělce jsem začala kontaktovat během ledna prostřednictvím e-mailu. U mladších se nabízela varianta soukromé zprávy na Facebooku či Instagramu, od toho jsem ale kvůli profesionalitě a vlastní konzervativnosti upustila. Rozhovory jsem po domluvě uskutečnila během února a března 2023.

První byl rozhovor se skupinou Screamers, který se uskutečnil 15. února v Ostravě po jejich vystoupení. Další následoval 20. února s Chi Chi Tornado v Praze. Poté jsem se v Praze setkala 7. března s Miss Petty a 13. března s Rudy Daddym. Poslední rozhovor proběhl s Melancholií Blackbile také v Praze 23. března.

S respondenty jsem si také před nebo po rozhovorech domluvila focení. Protože se jedná o umělce, kteří pracují s převleky, tak ať rozhovory vedu s nimi jako soukromými osobami, na fotografiích jsem chtěla zachytit hlavně jejich „alter ego“ nebo vystoupení. Nevydařilo se mi to pouze u Davida Daniela alias Miss Petty, který si v době tvorby bakalářské práce dával od dragu pauzu.

Před samotnými rozhovory jsem učinila důkladnou rešerši. Tím, že se o tematiku zajímám dlouhodobě, pro mě nebylo příliš obtížné pochopit aktuální témata a výzvy, kterým komunita čelí. Připravila jsem si okruhy, se kterými jsem umělce předem krátce seznámila (například jsem Petru Vostárkovi napsala, že bych se chtěla věnovat historii travesti v 90. letech nebo rozdílům dragu a travesti). Předem jsem si napsala také konkrétní otázky, které sloužily pro případ, kdyby se konverzace z nějakého důvodu nevyvíjela.

Zaznamenala jsem, že starší umělci, Chi Chi Tornado a někteří členové skupiny Screamers, byli daleko sdílnější než ti mladší. To si vysvětluji praxí a zkušenostmi s médii. U mladších umělců jsem jako novinář působila výrazněji a musela se respondentů více doptávat. I oni se ale po chvíli rozmluvili a začali se cítit komfortně.

Další výzvou, která se týkala mladších umělců, byl malý věkový rozdíl. Všichni mi tedy před rozhovorem nabídli tykání, které jsem se rozhodla přijmout. Na začátku každého z rozhovorů jsem důvod tykání vysvětlila.

Interview obvykle trvalo hodinu či více. Získaný materiál, který jsem zaznamenávala na diktafon, jsem poté ručně přepsala. Existují sice programy, které novinářům práci v tomto ohledu usnadňují, s těmi ale nemám dostatečnou zkušenost. Zároveň jsem v žádné fázi práce nevyužila umělou inteligenci.

Etika

Za zmínku stojí i etika zpracovávaného tématu. Již při rešerši jsem se soustředila na to, jaká zájmena mnou vybraní respondenti používají, když o sobě mluví. Mezi drag umělci je část trans komunity, kterou bych nerada použitím špatného rodu či zájmena urazila. Vždy jsem se tedy respondentů hned na začátku konverzace zeptala, v jakém rodě je mám oslovovat, abych nespoutala jejich gender. Češtinářskou výzvou byl také fakt, že respondenti někdy hovořili o umělcích v ženském rodě a někdy v mužském. Protože se v dragu gender překrývá a umělci působí a oslovují se i jako umělkyně, musela jsem věty sjednotit do jednoho rodu.

Další etickou výzvou byla již zmiňovaná zájmena. Konkrétně u drag kinga Rudyho, který v době tvorby rozhovoru používal jak ta mužská, tak ženská. Sama jsem ho oslovovala v mužském rodě, on mnohdy odpovídal v rodě ženském. Kvůli přehlednosti a s ohledem na jeho genderovou identitu, jsme se následně dohodli, že rozhovor přepíšu do rodu mužského.

Editace

Při editování rozhovorů jsem kvůli rozsahu v některých případech vyškrtla jednotlivá témata nebo odbočky od tématu. Davida Daniela alias Miss Petty jsem se například během rozhovoru ptala na jeho cestu do New Yorku a tamní zkušenost s americkými drag umělci. Protože mi ale jiné výroky připadaly zajímavější, do výsledné podoby rozhovoru jsem tuto část nezařadila.

Některé rozhovory vyšly ve výsledné podobě jako delší, například s respondentem Petrem Vostárkem alias Chi Chi Tornado. Rozhodla jsem se ho dále ale nekrátit, protože velkou část interview tvoří historie travesti, která je pro mou práci zásadní. Zbytek se skládá z cenných zážitků umělce. Rozhovor je navíc, podobně jako ostatní, tvořen z podtémat, takže nehrozí, že by se čtenář nudil. Naopak nejkratší rozhovor je s respondentem Rudym. Po editaci jsem zaslala umělcům rozhovory k autorizaci.

Rozsahově jsem chtěla vytvořit rozhovory na cca 40–50 stran, což se mi podařilo. Původně jsem měla v plánu šest rozhovorů, ale protože jsem zvolila umělce, kteří byli schopni pokrýt všechna témata, od záměru jsem upustila a počet respondentů byl snížen.

Jako finální krok mě čekalo seřadit jednotlivé rozhovory. Kdybych v budoucnu vytvářela další sérii rozhovorů, nejspíše bych jednotlivé rozhovory časově uskutečnila podle toho, jak za sebou mají ve výsledné podobě jít. Série rozhovorů, kterou jsem nazvala Pod vrstvou třípytek, nakonec tvoří kompaktní celek a ve velké míře na sebe rozhovory tematicky navazují.

Travesti a drag

V této kapitole nejprve vysvětlím terminologii, která zvolené téma doprovází. Nutno poznamenat, že významy termínů, které se v kontextu s drag a travesti performací používají, jsou těžko uchopitelné a mnohdy se liší. Může za to nedostatek literatury, která by se tématu věnovala – a to hlavně v případě středoevropského termínu travesti – a také rozdílné chápání slov v západní literatuře. Uvedené významy tak nelze chápat za jediné správné. S terminologií, jak už z rozhovorů této práce vyplynulo, mají problém i samotní umělci. Zasazení pojmů do kontextu je ale nezbytné.

Dále nastíním historii dragu v zahraničí a v českém prostředí. K popisu českého travesti a dragu využívám poznatky mých respondentů, kteří patří mezi pamětníky a jejich, ač subjektivní, pohled, je tedy relevantní. Zabývám se také fenoménem realitní televizní soutěže RuPaul's Drag Race. Tato kapitola slouží jako úvod do tématu.

Vymezení pojmů

Pohlaví je termín biologický, k jehož vymezení se berou v úvahu chromozomy, vnější genitálie, vnitřní genitálie, gonády, hormonální stav nebo druhotné pohlavní znaky. Většina

lidí spadá do jedné ze dvou skupin. Muž, nebo žena. Minoritní skupinu tvoří například osoby intersexuální, které z biologického hlediska nemají běžné pohlaví znaky.⁵⁴

Gender je pojem psychologicko-kulturní, který může být zcela nezávislý na biologickém pohlaví. Gender je většinou definovaný sociální situací. Je viditelný jako suma vlastností včetně chování, způsobu řeči, oblečení, výběru témat ke konverzaci atd. Narozdíl od pohlaví je neustále viditelný.⁵⁵ Butler přichází s teorií genderové performativity, ve které tvrdí, že gender není daný od narození, ale formuje se na základě genderových stereotypů. Dále uvádí, že drag může sloužit k podvracení těchto heterosexuálních norem, využít může být ale také k jejich nové idealizaci.⁵⁶

Transgender je osoba, jejíž gender se neshoduje s tím, jaké pohlaví jí bylo přiděleno při narození. Mnohdy se obdobně používá slovo transsexuál, které je ale podle osvětové organizace Trans*Parent zastaralé a váže se k již neplatné medicínské diagnóze. Podle mezinárodní klasifikace nemocí MKN 10 se transsexualita řadila mezi poruchy pohlavní identity. Od roku 2022 ji ale v aktualizované klasifikaci nahrazuje diagnóza tzv. genderového nesouladu.⁵⁷

Transvestitismus, který mylně tíhne k transgender lidem nebo travesti, je stav, kdy se osoba převléká do šatů přisuzovaných opačnému genderu pouze dočasně, a to za účelem vlastního potěšení, které může být i sexuální.⁵⁸

Crossdressing (také cross-dressing) odkazuje k aktu převlékání se do šatů opačného pohlaví, či využívání prvků odívání typických pro jiný gender. Slovo je možné vnímat ve vztahu k dragu a travesti jako pojem nadřazený. Jako crossdressing je možné označit také chování dětí, které si při hře zkouší role opačného genderu.⁵⁹

Drag je nejspíše zkratka z „*Dressed As Girl*“ (oblečen jako dívka) a je obtížné mu přiřadit jasnou definici. Nejčastěji se pojem užívá ve vztahu k performování opačného genderu s prvky imitace, ironie a parodie.⁶⁰ Tato definice může být ale problematická, protože existují skupiny umělců, kteří neukazují „opačný“ gender. Takovou skupinou mohou být například bio queens, kdy ženy předvádějí ženy, nebo nebinární osoby. Stokoe proto vyzývá, aby se od

---

⁵⁴ OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-403-6. s. 121-130

⁵⁵ Tamtéž. s. 121-130

⁵⁶ BUTLER, Judith. *Závažná těla: o materialitě a diskursivních mezích "pohlaví"*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. Limes (Karolinum). ISBN 978-80-246-3325-1. s. 171

⁵⁷ DOLEŽALOVÁ, P., HEUMANN, V., ORLÍKOVÁ, B., HULL-ROCHELLE, G., PAVLICA, K., et al. *Rozvoj duševní pohody u transgender klientů. Poznatky a holisticky orientovaný terapeutický přístup*. [online]. Národní ústav duševního zdraví. Klecany. (2021). [cit. 2023-03-08]. Dostupné z https://jsmettransparent.cz/wp-content/uploads/2022/07/rozvoj-dusevni-pohody-u-transgender-klientu.pdf?fbclid=IwAR3gk4xL4wPj6p_9Lv2jB90HM0V9BQsdPrbwj6hOTMlz1vZ5-vF0YAdsc6o s. 18-20

⁵⁸ Tamtéž

⁵⁹ SLOBODA, Zdeněk a Mirka DOBEŠOVÁ. *Travesti show po česku*. In MARKOVÁ, Dagmar a Lenka ROVNANOVÁ, ed. *Sexuality VI*. [1. vyd.]. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-557-0479-1. s. 65

⁶⁰ GERSTNER, David. *Routledge International Encyclopedia of Queer Culture*. New York: Routledge. 2006. ISBN 1136761810. s. 191

této binární definice upustilo.⁶¹ Sloboda uvádí, že se drag zpravidla rozlišuje přidáním „queen“ pro muže travestující ženy a „king“ pro ženy performující muže.⁶²

Travesti vychází z francouzského slovesa “travestir” (převléci se) a od něj odvozeného anglického “travesty”. Sloboda chápe travesti show jako „převlékání a nalíčení se, tedy přijetí konkrétních atributů feminity příp. maskulinity, často spojené i s přijetím, ‚hraním‘ genderové identity. Toto vše primárně za účelem performace, uměleckého vyjádření, pobavení ve specifickém prostředí (nikoliv v každodenním životě).“ Dodává, že se v českém prostředí lze setkat i s formou „travesty“, nebo „travestie“.⁶³

Zmíněné definice se často překrývají a pro nedostatek odborné literatury se lze domnívat, že travesti je středoevropský výraz pro drag, jak to popsal pro účely této práce respondent Petr Vostárek (Chi Chi Tornado). Ten sdělil, že pojem travesti se používá jen ve střední Evropě, především v Německu, České republice a částečně v Rakousku. Drag se do Česka podle něj dostal v devadesátých letech z Ameriky. Zpovědaní umělci se převážně⁶⁴ shodují na tom, že do dragu na rozdíl od travesti umělci vkládají vlastní nitro a nesnaží se napodobit již existující umělkyni či umělce. To potvrzuje Sloboda, který uvádí, že prvky, které drag queens využívají, se spíše blíží karnevalovému pojetí a performanci, mnohem méně je pro ně důležitá podobnost konkrétní zpěvačce.⁶⁵ O rozdílech se ale stále diskutuje. Sama jim v rozhovorech věnují dostatečný prostor.

Stručná historie

Počátky dragu a travesti sahají až do antiky. Nejznámějším příkladem crossdressingu dávných dob jsou mužští herci, kteří v divadle ztvárňovali ženské role. Ve starověkém Římě ženské role hráli převážně otroci nebo společenští vyvrhelové. Prvky dragu můžeme nalézt i v řecké a římské mytologii nebo u Egyptanů, kteří běžně využívali tužky na oči a stíny.⁶⁶

Crossdressing využívali i herci v alžbětinském divadle. „*Poptávka po dramatu byla neukojitelná...pokud měl (herec) vhodný obličej a štíhlé tělo, jeho první herecké úkony byly v ženských rolích,*“ uvádí Baker. Jevišťe podle něj bylo místem, kde se děly věci, které by byly jinde zakázány. Například právě oblékání převleku typického pro ženy.⁶⁷

Ženy nesměly herecké role ztvárňovat až do pozdní renesance. I jedno z možných vysvětlení původu slova drag vychází z divadelního prostředí. Těžké dámské kostýmy totiž hercům často

---

⁶¹ STOKOE, Kayte. *Reframing drag: Beyond subversion and the status quo*. 2020. Routledge. ISBN 978-0-429-45844-6. s.15

⁶² SLOBODA, Zdeněk a Mirka DOBEŠOVÁ, ref. 58, s. 64

⁶³ Tamtéž s. 58-62

⁶⁴ Lukáš Vyvlečka ze skupiny Screammers v rozhovoru sdělil, že v pojmech rozdíl nevidí.

⁶⁵ SLOBODA, Zdeněk a Mirka DOBEŠOVÁ, ref. 58, s. 8

⁶⁶ DOONAN, Simon. *Drag: The Complete Story*. Cit. podle ŠLAHAŘOVÁ Eliška. Vliv RuPaul's Drag Race na podobu subkultury dragu a travesti v České Republice. [online]. Praha 2022. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. str 8.

⁶⁷ BAKER, Roger, BURTON, Peter, SMITH, Richard. *Drag: A history of female impersonation in the performing arts*. NYU Press, 1994. ISBN 0-8147-1254-1. s. 35

bránily se po prknech jeviště volně pohybovat a oni tak tahali – anglicky *to drag* – své dlouhé sukně po zemi.⁶⁸

Drag jako součást queer kultury je úzce spojený s ballroom scénou. První bál pro queer lidi se podle Lawrence konal v harlemském Hamilton Lodge už v roce 1869.⁶⁹ Rozmach bály zaznamenaly až v druhé polovině dvacátého století. Gerstner uvádí, že na bálech si afroameričtí a latinskoameričtí performeři zahrávali s převleky a genderem. Soutěžili přitom v různých talentových kategoriích. Typickým prvkem byl stylizovaný tanec vogue.⁷⁰

V 60. letech 20. století začala kultura drag bálů podléhat rasové segregaci. Ačkoli byl poměr bělošských a černošských účastníků v té době vyrovnaný, pokud chtěla afroamerická drag queen v soutěžní kategorii zvítězit, musela si „přisvětlit“ obličej. Toto období ilustruje dokumentární film *The Queen* (1968) režiséra Franka Simona. „*Naším cílem tehdy bylo vypadat jako bílé ženy,*“ řekla americká drag queen Crystal LaBeija, která v roce 1972 založila vůbec první dům (anglicky house) House of LaBeija. Na ni navázaly další černošské drag queens, které začaly zakládat domy neboli rodiny, které se v čele s matkou/otcem stýkaly a připravovaly vlastní bály.⁷¹ Newyorskou ballroom scénu a vývoj dragu v 80. letech zase popisuje dokument *Paris Is Burning* (1990) režisérky Jennie Livingstonové.

Do historie se drag performeři zapsali během Stonewallských nepokojů v roce 1969, kde stáli v čele společně s transgender lidmi. Stonewallské nepokoje jsou považovány za počátek moderního hnutí za svobodu gayů ve Spojených státech a od roku 1970 se na jejich počest každoročně koná Gay Pride. Je obtížné určit, kdy se poprvé objevila subkultura drag kingů, nicméně od počátku 90. let 20. století se drag kingové stali oblíbeným prvkem queer umění po celém světě.⁷²

V 80. a 90. letech si také drag s přičiněním slavných drag queens jako jsou Divine nebo RuPaul našel místo v populární kultuře a začal se prosazovat i mimo queer komunitu. To například v umění, kinematografii nebo módním světě. Gerstner toto období nazval „renesancí dragu“ v mainstreamové kultuře.⁷³

Americký drag umělec RuPaul Charles díky realitní talentové soutěži *RuPaul's Drag Race*, které se vysílá od roku 2009, zpopularizoval drag jako žádný jiný umělec před ním. V komparativní perspektivě lze *RuPaul's Drag Race* srovnat s jinými realitními soutěžemi jako je *American's Next Top Model* nebo *The Voice*. Show pracuje s milníky americké queer historie jako jsou již zmiňované Stonewallské nepokoje, nebo udělení práva LGBTQ+ lidem uzavřít manželství. Využívá také reference na queer kinematografii.⁷⁴ Koncem každé série je zvolen vítěz, který obdrží titul americké drag superstar a peněžní odměnu.

---

⁶⁸ DOONAN, Simon, ref. 65, str. 8

⁶⁹ LAWRENCE, Tim, *Listen, and You Will Hear All the Houses That Walked There Before: A History of Drag Balls, Houses and the Culture of Voguing*. [online]. London: Soul Jazz. 2013. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: https://www.academia.edu/1066565/Listen_and_You_Will_Hear_all_the_Houses_That_Walked_There_Before_A_History_of_Drag_Balls_Houses_and_the_Culture_of_Voguing, str 3

⁷⁰ GERSTNER, David A, ref. 59, s. 191-192

⁷¹ LAWRENCE, Tim, ref. 68, str 3-4

⁷² GERSTNER, David A, ref. 59, s. 191-192

⁷³ Tamtéž s. 191

Šlahařová v roce 2022 provedla kvalitativní výzkum, který se zabývá vlivem RuPaul's Drag Race na podobu dragu a travesti v České republice. Dospěla k závěru, že v důsledku popularity této soutěže se mnoho původně angloamerických kulturních prvků a odkazů integrovalo do kontextu českého queer umění, mediální produkce a sociálně-mediálních obsahů.⁷⁵

Před rokem, kdy Šlahařová výzkum uskutečnila, mezi českými drag umělci ještě negativní stránky RuPaul's Drag Race nerezonovaly. V mnou vedených rozhovorech kritika populární soutěže či jejích dopadů již zaznívá. V českém prostředí pod tíhou RuPaul's Drag Race například nastal rozkol mezi staršími a novými umělci. „*Jakmile vyšel RuPaul's Drag Race, tak jsme se s novými drag queens strašně poštěkali, protože přišly s tím, že jsou úplně něco nového a přinášej úplně novou show,*“ řekl v rozhovoru pro tuto práci Petr Vostárek (Chi Chi Tornado).

„*Jedna z negativních stránek je, že když je někdo fanoušek Drag Race a drag nezná z jinejch médií a klubů, tak si může vytvořit zkreslenou představu o tom, jak má drag vypadat,*“ sdělil v rozhovoru David Daniel (Miss Petty). RuPaul podle Rudyho Tauschera (Rudy Daddy) zpopularizoval drag queens, ale opomíjí ostatní formy dragu. „*Je to omezující. Vytváří to v dragu elitářství a drag scénu to rozděluje do vrstev,*“ uvedl pro účely této práce. Upozornil také na problematiku zastoupení transgender osob.

České prostředí

V České republice je travesti stejně jako v zahraničí spojováno s homosexuální subkulturou. Z tohoto prostředí vycházelo již před rokem 1989, kdy se objevovalo pouze v utajovaném gay prostředí, často jako součást bytových večírků.⁷⁶ „*U nás (trvesti) fungovalo už za první republiky,*“ uvedl pro tuto práci Petr Vostárek. Za komunistů se travesti podle něj v Praze provozovalo ve dvou gay barech, kterými byly T-klub a U Petra Voka. „*Někdy ale někdo pořádá party u sebe doma, nebo se pronajala chalupa v horách. Tam se sjeli všichni gayové a přijely tam i travesti umělkyně z Prahy,*“ popsal Vostárek.

Díky uvolněné atmosféře zažila v 90. letech tato forma zábavy enormní rozmach. V roce 1992 vznikl v Praze oficiálně první gay klub, diskotéka Valdek na Náměstí Míru, s profesionálním travesti souborem Revue Valdek. „*Byla to gay diskotéka, kde se uměle založil taneční soubor Revue Valdek, aby se udělalo první travesti vystoupení v přímém přenosu, který vysílala Česká televize v pořadu Na Chmelnici,*“ sdělil Petr Vostárek, který byl také členem souboru.

Postupně začaly vznikat další podniky s travesti, jako byla vinárna U Mikuláše Dačického, kabaret U Holanů, hostinec U Dubu, nebo kabaret U Střelce na Střeleckém ostrově. V areálu bývalých Žižkovských lázní se v roce 1997 otevřel Aqua Club 2000 se svou Euro Show, který

---

⁷⁴ BRENNAN, Niall, GUDELUNAS David. *RuPaul's Drag Race and the Shifting Visibility of Drag Culture : The Boundaries of Reality TV*. 2017. ISBN 9783319506180. s. 2

⁷⁵ ŠLAHAŘOVÁ Eliška. Vliv RuPaul's Drag Race na podobu subkultury dragu a travesti v České Republice. [online]. Praha 2022. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/174662/120417416.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. s. 61

⁷⁶ SLOBODA, Zdeněk a Mirka DOBEŠOVÁ, ref. 58, s. 58

zpřístupnil travesti veřejnosti.⁷⁷ „V té době všechno, co bylo předtím neznámý, bylo obrovský lákadlo. Byli jsme pro ně takový mega stars. To bylo až neskutečný, jak se k nám lidi hezky chovali. Vydělávali jsme taky neskutečný peníze,“ popsal Vostárek. V Aqua Clubu se také formovaly první travesti seskupení, jako je skupina Screamers nebo Kočky.

Kvůli odlišnosti od travesti umělkyně, si již v roce 1992 Petr Vostárek alias Ch Chi Tornado začal jako první v České republice říkat americkým pojmem drag queen. „Nezapadal jsem do konceptu travesti. Byl jsem chlupatej a dělal jsem pro ně až kontroverzní čísla,“ sdělil. Podle Lukáše Vyvlečky ze skupiny Screamers se všichni, kteří dělali travesti, najednou začali tímto pojmem prezentovat.

Díky vlivu RuPaul's Drag Race se termín drag v Česku rozšířil a začali ho využívat noví umělci. „Možná bych drag nezačal dělat, kdybych neměl rád Drag Race, protože najednou drag ukázal v jiným světle. Najednou to bylo něco cool,“ řekl v rozhovoru David Daniel alias Miss Petty, který podobně jako jiní začal drag provozovat v roce 2018.

Toho roku také alternativní umělec Vinny Sekyra alias Melancholia Blackbile poprvé organizoval halloweenskou queer party Bloodball. „(V roce 2018) v Praze ještě moc pravidelných drag shows nebylo. Když nepočítám travesti, tak v té době byla drag show třeba jenom jednou měsíčně ve Friends,“ řekl v rozhovoru pro tuto práci.

Ačkoli se drag queens postupně více prosazovaly, to samé nelze říci o subkultuře drag kingů. Rudy Tauscher, uměleckým jménem Ruddy Daddy, začal s dragem také v roce 2018, vystupoval ale jako drag queen. „Přišlo mi, že drag kings jsou pro Česko ještě asi too much. Drag scéna byla tehdy fakt strašně malá. Říkal jsem si, že drag kinga lidi nevezmou,“ sdělil s tím, že jako drag king začal vystupovat až v roce 2019. Komunita drag kingů je stále výrazně menší než ta drag queens. Podle Tauschera ji tvoří zhruba šest aktivních umělců.

Nyní v České republice aktivně působí jak travesti, tak drag umělci. Podle Petra Vostárka travesti scéna „žije ve svém uzavřeném terárku“. Travesti umělci podle něj vydělávají daleko více než jejich drag kolegové. „Až budou starší a bude jim jít o to, aby lidi i bavily, tak pak zjistí, že budou taky dělat travesti, taky budou dělat zpěvačky,“ poznamenal. Lukáš Vyvlečka ze Screamers poukazuje na rozdílnost travesti a drag umělců, připustil ale, že drag může postupem času travesti pohltnit.

---

⁷⁷ SEIDL, Jan. *Teplá Praha: průvodce po queer historii hlavního města 1380-2000*. Brno: Černé pole, 2014. ISBN 978-80-260-6547-0.

Závěr

Cílem této práce bylo vytvořit sérii publicistických rozhovorů, které popíší historii a současnost české travesti/drag scény, nastíní její budoucnost a zachytí, jakým výzvám umělci čelí. Na tomto místě nabízím odpovědi na výzkumné otázky:

VO1: Vnímají čeští drag/travesti umělci rozdíl mezi pojmy drag a travesti?

Většina umělců, se kterými jsem hovořila, mezi pojmy rozdílů vnímá. I pro ně samotné je ale obtížné je přesně a jednotně definovat. Petr Vostárek zmínil, že drag může sloužit jako zaštiťující pojem. David Daniel uvedl, že drag je travesti podobný, ale je to „trošku jiná verze“. Divák, který na jednotlivé akce chodí, rozdílů mezi formami tohoto performativního umění podle něj může pozorovat.

O jaké rozdílů jde, zmínil Lukáš Zábločky, který uvedl, že při dragu umělec vystupuje sám za sebe, zatímco travesti umělci se snaží o imitaci již existující zpěvačky. S tímto tvrzením se shoduje i Petr Vostárek, podle něhož při drag shows umělci pracují s vlastním nitrem. Nedělají konkrétní zpěvačku, ale vystupují sami za sebe. Podle něj jsou autentičtí, ale nemusí být pro publikum zábavní.

Ne všichni umělci se na rozdílů shodnou. Například Lukáš Vyvlečka sdělil, že si myslí, že se jedná o stejné výrazy, akorát jeden je anglický.

VO2: Jakým výzvám čeští drag/travesti umělci čelí?

Z rozhovorů vyplynulo, že mezi výzvy, se kterými se umělci mohou setkávat je:

- Popis rozdílů mezi dragem a travesti
- Nezájem mainstreamových médií
- Negativní dopad RuPaul's Drag Race
- Nedostatečné finanční odměny
- Špatná komunikace mezi jednotlivými umělci
- Porozumění vlastní genderové identitě
- Předsudky veřejnosti
- Drahé paruky a kostýmy
- Zachování safe space pro drag vystoupení
- Rozdílné reakce publika z jednotlivých regionů
- Přiblížení dragu českým divákům
- Fetišizace drag umělců

VO3: Jaká je minulost, současná situace a budoucnost české travesti/drag scény?

Na tuto otázku jsem odpověděla v podkapitole České prostředí, kde jsem především na základě mnou vedených rozhovorů popsala historii, současnost a nastínila budoucnost české travesti a drag scény.

Ačkoli práce není výzkumem a nepřináší hlas více umělců, díky metodě publicistického rozhovoru je možné nahlédnout do světa dragu a travesti. A to způsobem, který je pro zájemce příjemným. Téma zároveň stále nabízí prostor pro další tvorbu, a to jak z výzkumného, tak z novinářského hlediska. V práci jsem například nedala dostatečný prostor zahraničním drag a travesti umělcům, kteří nyní působí v České republice⁷⁸. Reprerentaci v práci dále nemají například umělci, kteří dělají klasický feminní drag.

Ačkoliv pět rozhovorů nemůže zcela reprezentovat českou travesti a drag scénu, práce se dotýká většiny témat, které tuto subkulturu doprovází. Domnívám se proto, že práce svůj účel splnila a představuje čtenáři drag a travesti jako umělecké formy, které jsou stále pro většinovou společnost neznámé či plné předsudků. Dalším zájemcům o problematiku práce přináší nové informace, které mohou sloužit k popisu českého dragu/travesti.

Summary

The aim of this thesis was to create a series of interviews that describe the history and present of the Czech travesti/drag scene, outline its future and capture the challenges artists face. Here I offer answers to the research questions:

RQ1: Do Czech drag/travesti artists perceive a difference between the terms drag and travesti?

Most of the artists I spoke to perceive a difference between the terms. But even for them it is difficult to define them in a precise and united way. Petr Vostárek mentioned that drag can serve as an umbrella term. David Daniel said that drag is similar to travesti, but it is a „slightly different version“. He said that a spectator who attends the events can observe the differences between the forms of this performance art.

The differences were mentioned by Lukáš Záblooky, who said that in drag the artists perform as themselves, while travesti artists try to imitate an existing singer. Petr Vostárek agrees with this statement, according to him during drag shows artists work with their own inner self. They do not imitate a specific singer, but perform as themselves. They are authentic, but they may not be entertaining for the audience, he said.

Not all artists agree on the differences. For example, Lukáš Vyvlečka said the two expressions are the same, only one is English.

RQ2: What challenges do Czech drag/travesti artists face?

The interviews revealed that among the challenges artists face are:

- Describing the differences between drag and travesti
- The lack of interest from the mainstream media
- The negative impact of RuPaul's Drag Race
- Lack of financial rewards
- Poor communication between artists

---

⁷⁸ Jediný Serhiy Fedyshyn ze skupiny Screammers je Rus

- Understanding one's own gender identity
- Public prejudice
- Expensive wigs and costumes
- Maintaining a safe space for drag performances
- Different audience reactions based on regions
- Introducing drag to the Czech audience
- Fetishization of drag artists

RQ3: What is the past, current situation and future of the Czech travesti/drag scene?

I answered this question in the České prostředí subsection, where I described the history, present and future of the Czech travesti and drag scene.

Although the thesis is not a research one and does not present the voice of multiple artists, thanks to the method of the journalistic interview it is possible to get a glimpse into the world of drag and travesti. And in a way that is enjoyable for those interested. At the same time, the topic still offers room for further work, both in terms of research and journalism. For example, in my work I have not given enough space to foreign drag and travesti artists who are now working in the Czech Republic or artists who do classic feminine drag.

Although five interviews cannot fully represent the Czech travesti and drag scene, the thesis touches on most of the topics that accompany this subculture. Therefore, I believe that the thesis has fulfilled its purpose and introduces the reader to drag and travesti as art forms unknown or full of prejudices for the majority society. For others interested in the subject, the thesis provides new information that can serve to describe Czech drag/travesti.

Zdroje

Použitá literatura

BAKER, Roger, BURTON, Peter, SMITH, Richard. *Drag: A history of female impersonation in the performing arts*. NYU Press, 1994. ISBN 0-8147-1254-1.

BLAINE, Mark. *The digital reporter's notebook*. Routledge. 2014. ISBN: 978-0-415-89861-4.

BRENNAN, Niall, GUDELUNAS David. *RuPaul's Drag Race and the Shifting Visibility of Drag Culture : The Boundaries of Reality TV*. 2017. ISBN 9783319506180.

BUTLER, Judith. *Závažná těla: o materialitě a diskursivních mezích "pohlaví"*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. Limes (Karolinum). ISBN 978-80-246-3325-1.

ČUŘÍK, Jaroslav. *Nové trendy v médiích*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5825-5.

ČUŘÍK, Jaroslav. *Zpravodajské žánry v tištěných a online médiích*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7589-4.

GERSTNER, David. *Routledge International Encyclopedia of Queer Culture*. New York: Routledge. 2006. ISBN 1136761810.

HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5.

HVÍŽDALA, Karel. *Mardata: vzpoury v žurnalistice : dějiny rozhovoru a další texty o médiích 2006-2011*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-851-7.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak si navzájem lépe porozumíme: kapitoly z psychologie sociální komunikace*. Praha: Svoboda, 1988. Členská knihovna (Svoboda).

MALLETTE, Malcolm F. *Příručka pro novináře střední a východní Evropy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994. ISBN 80-7106-045-3.

MORAVEC, Václav. *Proměny novinářské etiky*. Praha: Academia, 2020. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-3111-2.

OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-403-6.

OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9.

SEDORKIN, Gail a FORBES Amy. *Interviewing: A Guide for Journalists and Professional Writers*. Routledge. 2023. ISBN 978-1-003-22439-6.

SEIDL, Jan. *Teplá Praha: průvodce po queer historii hlavního města 1380-2000*. Brno: Černé pole, 2014. ISBN 978-80-260-6547-0.

SLOBODA, Zdeněk a Mirka DOBEŠOVÁ. *Travesti show po česku*. In MARKOVÁ, Dagmar a Lenka ROVNANOVÁ, ed. *Sexuality VI*. [1. vyd.]. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-557-0479-1.

STOKOE, Kayte. *Reframing drag: Beyond subversion and the status quo*. 2020. Routledge. ISBN 978-0-429-45844-6.

ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. Praha: Novinář, 1973. Knihovnička Novináře.

TUŠER, Andrej. *Ako sa robia noviny*. Bratislava: SOFA, 1999. ISBN 80-85752-66-2.

VELAS, Štefan. *Teória a prax novinárskych žánrov*. 2. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 2000. ISBN 80-223-1493-5.

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-291-2.

Elektronické zdroje

CVVM. *Prestiž povolání – červen 2019*. [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4986/f9/eu190724.pdf

DOLEŽALOVÁ, P., HEUMANN, V., ORLÍKOVÁ, B., HULL-ROCHELLE, G., PAVLICA, K., et al. *Rozvoj duševní pohody u transgender klientů. Poznatky a holisticky orientovaný terapeutický přístup*. [online]. Národní ústav duševního zdraví. Klecany. (2021). [cit. 2023-03-08]. Dostupné z https://jsmetransparent.cz/wp-content/uploads/2022/07/rozvoj-dusevni-pohody-u-transgender-klientu.pdf?fbclid=IwAR3gk4xL4wPj6p_9Lv2jB90HM0V9BQsdPrbwj6hOTMlz1vZ5-vF0YAdsc6o

LAWRENCE, Tim, *Listen, and You Will Hear All the Houses That Walked There Before': A History of Drag Balls, Houses and the Culture of Voguing*. [online]. London: Soul Jazz. 2013. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: https://www.academia.edu/1066565/Listen_and_You_Will_Hear_all_the_Houses_That_Walked_There_Before_A_History_of_Drag_Balls_Houses_and_the_Culture_of_Voguing

SYNDIKÁT NOVINÁŘŮ ČESKÉ REPUBLIKY, *Etický kodex novináře*. [online]. (25. 11. 1999) [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://www.syndikat-novinaru.cz/o-nas/etika/eticky-kodex/>

ŠLAHAŘOVÁ Eliška. *Vliv RuPaul's Drag Race na podobu subkultury dragu a travesti v České Republice*. [online]. Praha 2022. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/174662/120417416.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze PRAKTICKÉ BAKALÁŘSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Pukovcová Klára	Razítko podatelny:								
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2020	<table border="1"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd</td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">13 -09- 2022 -1-</td> </tr> <tr> <td>Číslo:</td> <td style="text-align: center;">228 Příloh:</td> </tr> <tr> <td>Přiděleno:</td> <td></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	13 -09- 2022 -1-	Číslo:	228 Příloh:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		13 -09- 2022 -1-							
Číslo:		228 Příloh:							
Přiděleno:									
Fakultní e-mail diplomantky/diplomanta: 97818447@fsv.cuni.cz									
Studijní program/specializace: Komunikační studia – žurnalistika/prezenční									
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v češtině: Česká travesti scéna – soubor rozhovorů									
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v angličtině: Czech drag scene – a series of interviews									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2022/2023) (diplomovou práci je možné obhajovat nejdříve šest měsíců od schválení tezi) LS 2022/2023									
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): Definice pojmu drag (v českém prostředí je více zažitý pojem travesti, slova ale nejsou synonymy) se podle různých výkladů liší. Nejčastěji se používá ve vztahu k performování opačného pohlaví s prvky imitace, ironie a parodie. V posledních letech se drag umělci dostávají více do povědomí veřejnosti, a to hlavně díky americké realitní show RuPaul's Drag Race. V mnoha zemích včetně České republiky byli ale bezesporu již předtím. V bakalářské práci pomocí rozhovorů vyzpovídám české drag umělce. Práce si bere za cíl popsat historii a současnost české travesti/drag scény. Nastínit její budoucnost a zachytit, jakým výzvám čeští travesti umělci čelí. Důležitý je pro mě pohled jak mladší, tak starší generace. Každý z rozhovorů bych chtěla zaměřit na jedno konkrétní téma, ke kterému bude mít respondent blízko.									
Předpokládaná struktura teoretické práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): 1. Úvod – představím téma a cíl práce 2. Teoretická část 2.1. Drag 2.1.1. Vymezení pojmů 2.1.2. Historie dragu – od antiky po realitní show RuPaul's Drag Race 2.1.3. Travesti v českém prostředí – historie, místa, umělci 3. Metodologická část 3.1.1. Publicistický rozhovor 3.1.2. Hlubkový rozhovor 4. Závěr – shrnu poznatky práce 5. Zdroje									
Druh praktické práce/předpokládaná podoba: Soubor zhruba šesti publicistických rozhovorů (jeden rozhovor cca na 7 stran, celkový počet 40–50 stran) doplněný fotografiemi k rozhovorům (portréty respondentů, fotografie z vystoupení, tematické fotografie).									
Vymezení zpracovávaného materiálu: Rozhovory budu nejprve zaznamenávat na diktafon, poté je přepíšu do písemné podoby. Osloveni budou travesti umělci působící v České republice. Každý z rozhovorů se bude zaměřovat na jedno konkrétní téma blízké travesti v ČR a blízké danému respondentu. Vybráni budou zástupci mladší i starší generace.									
Postup (metodologie v teoretické části a technika v praktické části práce) při zpracování materiálu: V teoretické části budu vycházet z nastudované odborné literatury, diplomových prací a internetových zdrojů. Popíšu historii a současnost dragu jako takového a zaměřím se na české prostředí.									

V metodologické části představím rozhovor jakožto žurnalistický žánr a jako kvalitativní formu dotazování (hloubkový rozhovor). Praktickou část bude tvořit několik rozhovorů – po dokončené rešerši se s respondenty sejdou, provedu rozhovor a nafotím fotografie. Rozhovor zaznamenaný na diktafon přepíšu do písemné podoby. Následovat bude editace. Rozhovory pošlu k autorizaci. V závěru práce shrnu a vyhodnotím poznatky.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2–5 řádků):

1. SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9.
  - Autorka představuje nejčastěji užívané postupy ve výzkumech médií. Publikace slouží jako úvod do metodologie a empirického výzkumu sociálních věd.
2. TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.
  - Kniha se obdobně zabývá metodami výzkumu médií, přičemž jednotlivé metodické postupy jsou prezentovány na praktických příkladech.
3. OSVALDOVÁ, Barbora, Radim KOPÁČ, eds. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6
  - Tato publikace přináší praktické rady a názory zkušených novinářů či publicistů na otázku, jak vést rozhovor – prostor v knize má např. Karel Hvižďala, Jindřich Šídlo, Marek Eben nebo Václav Moravec. Autoři se zabývají historií a současností rozhovoru.
4. BUTLER, Judith. *Závažná těla: o materialitě a diskursivních mezích "pohlaví"*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. Limes (Karolinum). ISBN 978-80-246-3325-1.
  - Známa filozofka a genderová teoretička Judith Butler v této knize volně navazuje na své stěžejní dílo *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of identity*. Pojednává o otázce genderu ve vztahu k dragu.
5. SEIDL, Jan. *Teplá Praha: průvodce po queer historii hlavního města 1380-2000*. Brno: Černé pole, 2014. ISBN 978-80-260-6547-0.
  - Kniha čtenáře seznamuje se 150 historickými místy v hlavním městě ČR, která jsou spojena s queer komunitou.
6. STOKOE, Kayte. *Reframing drag: Beyond subversion and the status quo*. 2020. Routledge, an imprint of the Taylor & Francis Group.
  - V publikaci se autorka vymezuje proti tradičnímu pojetí dragu. Například proti tvrzení, že se jedná o proces, kdy se osoba přetváří do „opačného pohlaví“.
7. BRENNAN, Niall, GUDELUNAS David. *RuPaul's Drag Race and the Shifting Visibility of Drag Culture : The Boundaries of Reality TV*. 2017. ISBN 9783319506180
  - Kniha poskytuje náhled na fenomén RuPaul's Drag Race. Popisuje způsoby, kterými reality show přetvořila viditelnost drag kultury v USA a na mezinárodní úrovni.
8. GERSTNER, David. *Routledge international encyclopedia of queer culture*. 2006. New York: Routledge. ISBN 1136761810
  - Publikace přináší definice terminů a pojmů, které jsou spojovány s queer kulturou.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let):

1. PROVÁZKOVÁ, Jana. *Postavení travesti show v mediální kultuře*. [online]. Praha 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/104932/120323045.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. KUBÁNKOVÁ, Tereza. *Sebeprezentace a sociální percepce mladých Drag Queens na sociálních sítích Facebook, Instagram a TikTok*. [online]. Praha 2022. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Dostupné z:

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/171617/120411104.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

3. CHISTYAKOVA Anastasia. *Travesti Show: Performativita a Vyjednávání Genderové Identity*. [online]. Praha 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta humanitních studií. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/109691/120338193.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
4. ŠLAHAŘOVÁ Eliška. *Vliv RuPaul's Drag Race na podobu subkultury dragu a travesti v České Republice*. [online]. Praha 2022. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/174662/120417416.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
5. PANČOCHÁŘOVÁ Natálie. *Přes den kadeřník, v noci umělkyně Naira Delairo (televizní dokument o životě travestity)*. [online]. Praha 2021. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/126735/130303928.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Datum / Podpis studenta/ky
13.9. 2022

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

TEMA KONZULTOVÁNO
OSVALDOVÁ

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga **Datum / Podpis pedagožky/pedagoga**

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO VE VYHLÁŠCE ŘEDITELE INSTITUTU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO VÝTIŠKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Pod vrstvou třpytek (soubor rozhovorů)